

EL SENYORIU DE CELMA. (ESQUEMA ORGANITZATIU). Lluís M. Figueres i Fontanals. IEV/Estudis Comarcals, 7 i 8. Valls, 1992

per Antoni Virgili

L'any 1985 l'autor publicà *El senyoriu de Celma. Una aproximació històrica* (núm. 3 d'aquesta mateixa col.lecció). El treball d'ara no és pas una continuació sinó l'ampliació i l'aprofundiment dels aspectes que en un primer moment tan sols havia esbossat. Però, malgrat la seva considerable extensió, és encara una obra incompleta ja que, a l'esquema organitzatiu de la Comanda, li seguirà l'esquema funcional, ara en procés de revisió. Hom passarà de l'estudi institucional de la Comanda a l'estudi social, sens dubte el més atractiu i tots plegats, constituïran una visió integral de la història del senyoriu des de la seva constitució fins a la seva extinció.

Els dos volums que l'autor esmerça a l'estudi de la classe feudal consten de tres grans capítols. El primer és dedicat a la Comanda i contempla la formació de la Comanda del Temple i la seva conversió en districte de l'Hospital després del procés que culminà amb la dissolució del Temple, al començament del segle XIV. Conté també una descripció detallada del senyoriu territorial, amb les parts de què constava (el domini propi i els territoris dependents, com Vallmoll, la quadra del Codony, després el Morell, etc) i del jurisdiccional. En darrer terme ofereix els elements del govern i de l'administració de la Comanda

i també els mecanismes d'articulació amb l'administració provincial de l'orde, per acabar amb uns apartats sobre el comanador i els procuradors.

El segon capítol tracta de la parròquia de Celma: la seva fundació i posterior integració a la Comanda; l'estructura orgànica, amb la rectoria i la vicaria, l'establiment del priorat i la fundació de les capelles. La darrera part es destina a l'obra, els elements i les fases de construcció, per acabar amb el rectorologi.

En el darrer capítol, el protagonista és el castell de Celma, ja com a districte (castell termenat o CASTRUM), ja com a fortificació. S'especifiquen els límits territorials i es descriu el procés constructiu amb tota la seva complexitat (inici, millores, restauracions i ruïna). Un dels apartats més interessants el constitueix el de la defensa del castell, que inclou l'estudi de la castllania i dels castllans, i dels feus que en depenien.

El llibre culmina amb la presentació dels sempre útils índexs onomàstics i toponímics.

La primera consideració que s'extreu del treball de Lluís M. Figueres és la gran quantitat de dades documentals que aporta. En trenta anys de dedicació més o menys intensa, l'autor ha investigat en diversos arxius i ha hagut de llegir centenars de

documents. D'altra banda, la referència documental i la procedència arxivística hi són sempre especificades, i aquesta és, creiem, la gran aportació de l'obra que ressenyem: els documents no tan sols hi són estudiats; també es posa a l'abast de tothom la seva localització. D'entrada, el llibre és d'una gran utilitat.

L'ordenació i la classificació de les dades fornides per la documentació no eren tasques senzilles. L'autor ha optat per l'adopció d'un mètode tradicional molt proper a la història jurídica, d'acord amb la seva activitat professional. El resultat ha estat un estudi de caire institucional, clàssic i ben estructurat. El criteri i la pròpia formació de cada lector s'encarregaran de jutjar l'orientació de l'obra i l'aparell conceptual emprat, que té la virtut de ser coherent i de seguir una línia, tot i la complexitat i l'abast de la investigació, d'una gran amplitud temàtica i cronològica.

Cal dir d'aquest treball, finalment, que és una important contribució al coneixement, i especialment a les eines del

coneixement, de la història d'aquesta Catalunya que molts historiadors s'entossudeixen a anomenar «Nova» per distingir-la de la Catalunya al nord del Llobregat, o «Vella». Cada cop té menys suport la concepció d'una Catalunya Nova poc feudalitzada i molt més liberal en contraposició a la Catalunya Vella. El lector no pot passar per alt la curta —massa curta— referència a la pervivència dels mals usos en els àmbits de la Comanda de Celma (vol. II, p. 178). En relació amb la presència d'aquests mals usos que es consideren el corollari de la feudalització i dels abusos sobre la pagesia, Celma no és pas un cas aïllat a les nostres contrades.

Ara ja podem saber com s'articulava la classe feudal, la minoria, a la senyoria de Celma. Des d'aquí volem estimular la publicació de la darrera part de les investigacions del Sr. Figueres. El coneixement de la majoria també reclama la nostra atenció, i ja és ben sabut que jutjar no pot ser possible sense tenir la declaració de totes les parts implicades.